

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र
 नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
 मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
 दिनांक- १६ जानेवारी, २००१.

टपाली मतपत्रिका आदेश, २००१

जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती,
 महानगरपालिका, नगरपरिषदा आणि नगरपंचायती यांच्या
 निवडणुकांमध्ये टपालाद्वारे मतदान नोंदविण्याची पध्दती विहित
 करण्यासंबंधातील आदेश

क्रमांक-एसईसी/जीईएन/२००१/प्र.क्र.५/का-१०.

ज्याअर्थी, राज्यातील पंचायती व नगरपालिका यांच्या सर्व
 निवडणुकांसंबंधीचे अधीक्षण, संचालन व नियंत्रण भारतीय
 संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेड्ए अन्वये राज्य
 निवडणूक आयोगावर सोपविण्यात आले आहे;

आणि ज्याअर्थी, पंचायती व नगरपालिका यांच्या
 निवडणुकांसंबंधीचे अधिनियम व निवडणूक नियम यामध्ये
 निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आलेल्या मतदारांनी
 टपालाने मतदान करण्याबाबतच्या तरतुदींचा समावेश नाही,
 आणि स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुका मुक्त, निष्पक्ष
 आणि कार्यक्षम रितीने पार पाडण्याच्या दृष्टीने पंचायती व
 नगरपालिका यांच्या निवडणुकांमध्ये निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त
 करण्यात येणा-या अधिकारी/कर्मचारी यांचेसाठी टपालाने
 मतदान करण्याबाबत तरतुदी करणे आवश्यक झाले आहे;

आता त्याअर्थी, भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के
 व २४३ झेड्ए, महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या
 अधिनियम, १९६१ मधील कलम ९ए(४), महाराष्ट्र जिल्हा
 परिषदा(मतदार गट आणि निवडणुका घेणे) नियम, १९६२ चे
 नियम ३३ए व ४०ए, महाराष्ट्र पंचायत समित्या (मतदार गण व
 निवडणुका घेणे) नियम, १९६२ चे नियम ३१ए व ३७ए, मुंबई
 ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ चे कलम १०ए(४), नागपूर शहर

..२/-

महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ चे कलम ९बी(प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ चे कलम मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ अनुसूची, प्रकरण-१, निवडणूक नियम क्र.२९, महाराष्ट्र परिषदा, नगरपंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ कलम १०९(४) अन्वये प्राप्त झालेल्या तसेच अन्य सर्व प्रा अधिकारांचा वापर करुन राज्य निवडणूक आयोग खालील आदेश देत आहे :-

१. संक्षिप्त नांव, व्याप्ती आणि प्रारंभ :- (१) या आदेशास टपाली मतपत्रिका आदेश, २००१ असे नांव राहिल.

(२) या आदेशाची व्याप्ती महाराष्ट्र राज्यभर राहिल आणि सदर आदेश जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, महानगरपालिका, नगरपरिषदा आणि नगरपंचायती यांच्या निवडणुकांसाठी लागू राहतील.

(३) सदर आदेश शासकीय राजपत्रात छापल्याच्या तारखेपासून अंमलात येतील.

२. व्याख्या आणि अर्थाविष्कार :- या आदेशात संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर (१) 'निवडणूक' म्हणजे हे आदेश लागू झाल्यापासून जिल्हा परिषद अथवा पंचायत समिती, अथवा ग्रामपंचायत, अथवा महानगरपालिका, अथवा नगरपरिषद, अथवा नगरपंचायत घटित करण्यासाठी घेतलेली निवडणूक किंवा पोटनिवडणूक

(२) 'मतदार संघ' म्हणजे जिल्हा परिषदेचा मतदार गट, पंचायत समितीचा मतदार गण, महानगरपालिका अथवा नगरपरिषदेचा अथवा नगरपंचायतीचा अथवा ग्रामपंचायतीचा प्रभाग.

(३) 'लढविलेली निवडणूक' म्हणजे जिल्हा परिषदेचा मतदार गट, पंचायत समितीचा मतदार गण, महानगरपालिका

अथवा नगरपरिषद अथवा नगरपंचायत अथवा ग्रामपंचायत यांच्या प्रभागाच्या निवडणुकीसाठी अथवा पोटनिवडणुकीसाठी घेतलेले मतदान.

(४) 'महानगरपालिका' म्हणजे नागपूर शहर महानगरपालिका अधिनियम, १९४८ तसेच मुंबई प्रांतिक महानगरपालिका अधिनियम, १९४९ मधील तरतुदीनुसार स्थापन झालेली महानगरपालिका.

(५) 'निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेला मतदार' म्हणजे जी व्यक्ती स्थानिक स्वराज्य संस्था निवडणुकीसाठी मतदार असून, त्या व्यक्तीस निवडणूक कर्तव्यार्थ एखाद्या मतदार संघात मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान अधिकारी, मतदान कर्मचारी अथवा निवडणुकीच्या अन्य कोणत्याही कामासाठी ज्यामध्ये निवडणूक बंदोबस्तासाठी नेमलेल्या अधिकारी/कर्मचारीवर्गाचा समावेश होतो, नेमण्यात आले असेल अशी व्यक्ती.

३. निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या मतदाराने त्यासंबंधीची सूचना देणे :- (१) टपालाने मतदान करू इच्छिणा-या निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या मतदाराने पीबी-१ या प्रपत्रात निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे मतदानाच्या तारखेपूर्वी कमीत कमी ७ दिवस अगोदर अथवा निवडणूक निर्णय अधिकारी कमी करतील अशा मुदतीपूर्वी पोहोचेल अशा बेताने अर्ज करावा आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची अर्जदार हा निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेला मतदार आहे, अशी खात्री झाल्यास अशा अर्जदारास टपाली मतपत्रिका देण्यात येईल.

(२) ज्या ठिकाणी अशा मतदारास मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान अधिकारी, मतदान कर्मचारी अथवा अन्य निवडणूक कामासाठी ज्या मतदार संघात निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आले आहे, त्याच मतदार संघाचा तो मतदार असल्यास व तो टपालाद्वारे मतदान करण्याऐवजी ज्या मतदान

केंद्रावर त्यास निवडणूक कर्तव्यार्थ नेमण्यात आले आहे त्याच मतदान केंद्रावर मतदान करू इच्छित असल्यास त्याने निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे पीबी-२ या प्रपत्रात कमीत कमी ४ दिवस अगोदर अथवा निवडणूक निर्णय अधिकारी कमी करतील अशा मुदतीत पोहोचेल अशा बेताने अर्ज करावा आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी यांची अर्जदार हा ज्या मतदार संघाचा मतदार आहे, त्याच मतदार संघात त्यास निवडणूक कर्तव्यार्थ नेमला आहे अशी खात्री झाल्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी --

- (ए) अर्जदारास प्रपत्र पीबी-३ मध्ये निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र देईल.
- (बी) चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये अर्जदाराच्या नांवासमोर 'ईडीसी' असे लिहून ठेवील, जेणेकरून अर्जदारास निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र देण्यात आले असल्याचे स्पष्ट होईल, आणि
- (सी) अर्जदाराने अन्यथा ज्या मतदान केंद्रावर मतदान केले असते त्या मतदान केंद्रावर तो मतदान करणार नाही, याची तजवीज करील.

परंतु असे की, या पोटनियमाखाली ज्या मतदान केंद्रावर मतदारास निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आले आहे, त्याच मतदान केंद्रावर मतदान करण्यासंदर्भात जिल्हा परिषद अथवा पंचायत समितीची निवडणूक असल्यास महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा (मतदार गट आणि निवडणूका घेणे) नियम, १९६२ चे नियम ३३ए आणि ४०ए अथवा महाराष्ट्र पंचायत समित्या (मतदार गण आणि निवडणूका घेणे) नियम, १९६२ चे नियम ३१ए आणि ३७ए लागू राहतील.

४. टपाली मतपत्रिकेचा नमुना:-- टपाली मतपत्रिका ही निवडणुकीत वापरल्या जाणा-या मतपत्रिकेसारखीच असेल तथापि, सदर मतपत्रिकेवर अगदी वरच्या बाजूस 'टपाली मतपत्रिका' (Postal Ballot Paper) असे छापलेले असेल.

५. टपाली मतपत्रिका देणे :- (१) निवडणुकीत कर्तव्यार्थ नेमण्यात आलेल्या मतदारास टपाली मतपत्रिका टपालाने पाठविण्यात येईल व त्यासोबत खालील बाबी पाठविण्यात येतील.

- (ए) पीबी-४ या प्रपत्रातील घोषणापत्र
- (बी) पीबी-५ या प्रपत्रातील लखोटा
- (सी) निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना उद्देशून पाठवावयाचा पीबी-६ या प्रपत्रातील मोठा लखोटा
- (डी) मतदारांच्या माहितीसाठी पीबी-७ या प्रपत्रातील सूचना

परंतु असे की, निवडणूक निर्णय अधिकारी टपाली मतपत्रिका व वरील नमूद प्रपत्रे निवडणूक कर्तव्यार्थ नेमलेल्या मतदारास व्यक्तिशः देऊ शकेल.

(२) निवडणूक निर्णय अधिकारी वरीलप्रमाणे कार्यवाही करतानाच-

(ए) चिन्हांकित मतदार यादीमधील निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या मतदाराचा अनुक्रमांक त्याला देण्यात आलेल्या टपाली मतपत्रिकेच्या स्थळप्रतीवर (Counterfoil) नोंदवून ठेवील.

(बी) चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या व टपाली मतपत्रिका देण्यात आलेल्या मतदाराच्या नांवासमोर खूण करील व टपाली मतपत्रिका देण्यात आल्याबद्दल त्याच्या नांवासमोर 'पीबी' असे लिहून ठेवील. तथापि, सदर मतदारास देण्यात आलेल्या टपाली मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये नमूद करणार नाही.

(सी) टपाली मतपत्रिका दिलेला मतदार मतदान केंद्रावर मतदान करणार नाही, याची दक्षता घेईल.

(३) निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या ज्या मतदारांनी टपाली मतपत्रिकेच्या मागणीसाठी अर्ज केले आहेत त्यांना टपाली मतपत्रिका देण्याचे काम पूर्ण झाल्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी चिन्हांकित मतदार याद्या लखोटयात मोहोरबंद करून त्या संबंधित मतदान केंद्राध्यक्षांकडे मतदान केंद्रावर मतदारांना देण्यात येणा-या मतपत्रिका त्यांना दिल्यानंतर त्यांच्या नांवासमोर खुणा करण्यासाठी पाठवील. तथापि, अशा मतदारांना दिलेल्या मतपत्रिकांचे अनुक्रमांक चिन्हांकित मतदार यादीमध्ये लिहिण्यात येणार नाहीत.

(४) निवडणूक निर्णय अधिकारी निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या मतदारांना टपाली मतपत्रिका देण्याचे काम पूर्ण झाल्यानंतर सदर मतपत्रिकांच्या स्थळप्रती एका लखोटयात मोहोरबंद करील व लखोटयामध्ये काय आहे त्याचे थोडक्यात वर्णन लखोटयावर लिहून लखोटा मोहोरबंद केल्याची तारीख त्यावर नमूद करील.

६. **मतदान नोंदविणे :-** (१) ज्या मतदारास टपाली मतपत्रिका देण्यात आली आहे व जो त्यावर आपले मत नोंदवू इच्छितो अशा मतदाराने प्रपत्र पीबी-७ मधील सूचना काळजीपूर्वक वाचून त्यानुसार आपले मत नोंदवावे व प्रपत्र पीबी-५ या लखोटयात ते बंद करावे.

(२) अशा मतदाराने पीबी-४ या प्रपत्रातील घोषणापत्रावर राजपत्रित अधिका-यासमोर अथवा त्यास ज्या मतदान केंद्रावर निवडणूक कामासाठी नेमण्यात आले असेल त्या मतदान केंद्राच्या मतदान केंद्राध्यक्षासमोर सही केली पाहिजे व ती सही त्यांचेकडून साक्षांकित करून घेतली पाहिजे.

७. **अशिक्षित मतदारांना सहाय्य :-** (१) निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आलेला एखादा मतदार त्याच्या अशिक्षितपणामुळे टपाली मतपत्रिकेवर आपले मत नोंदविण्यास व घोषणापत्रावर सही करण्यास असमर्थ असल्यास त्याने त्यास

मिळालेली टपाली मतपत्रिका त्यासोबतच्या घोषणापत्रासह व लखोटयांसह वरील नियम ६(२) मधील तरतुदीनुसार सक्षम असलेल्या अधिका-याकडे घेऊन जावे व सदर अधिका-यास आपल्या वतीने आपले मत नोंदविण्याची व आपल्या वतीने घोषणापत्रावर सही करण्याची विनंती करावी.

(२) सदर अधिका-याने मतदाराच्या इच्छेनुसार त्याच्या उपस्थितीत त्याचे मत नोंदवावे व त्याच्या वतीने घोषणापत्रावर सही करावी व प्रपत्र पीबी-४ मध्ये योग्य तो दाखला दयावा.

८. टपाली मतपत्रिका पुन्हा देणे :- (१) काही कारणांमुळे एकदा पाठविण्यात आलेली टपाली मतपत्रिका व त्यासोबतचे इतर कागदपत्र मतदारास न मिळता परत आल्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी अशी कागदपत्रे संबंधित मतदारास टपालाने पुन्हा पाठविण्याची किंवा त्याने विनंती केल्यास त्यास व्यक्तीशः देण्याची व्यवस्था करील.

(२) एखाद्या मतदाराने त्यास देण्यात आलेली टपाली मतपत्रिका व इतर कागदपत्र चुकीने हाताळल्यास व परिणामी त्यांचा योग्य रीतीने वापर करणे शक्य नसल्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी अशा मतदारास टपाली मतपत्रिका व अन्य कागदपत्रांचा दुसरा संच देण्याबाबत विचार करू शकेल.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी अशा त-हेची परत केलेली वापरता न येण्याजोगी टपाली मतपत्रिका व अन्य कागदपत्रे रद्द करील व ती एका वेगळ्या लखोटयात ठेवून लखोटयावर टपाली मतपत्रिका ज्या निवडणुकीतील आहे त्याचे विवरण व रद्द झालेल्या टपाली मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक त्यावर नमूद करील.

९. टपाली मतपत्रिका परत करणे :- (१) मतदाराने टपाली मतपत्रिकेवर आपले मत नोंदविल्यानंतर तसेच नियम ६ अथवा ७ मध्ये नमूद केलेले घोषणापत्र तयार केल्यानंतर सदर मतपत्रिका व घोषणापत्र निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे

प्रपत्र पीबी-७ मध्ये नमूद केलेल्या सूचनानुसार मतमोजणी सुरु करण्यासाठी निश्चित केलेल्या वेळेपूर्वी परत केले पाहिजे.

(२) वरील नियम ९(१) मध्ये नमूद केलेल्या वेळेनंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे टपाली मतपत्रिका असलेला एखादा लखोटा प्राप्त झाल्यास निवडणूक निर्णय अधिकारी त्यावर लखोटा प्राप्त झाल्याची तारीख आणि वेळ नमूद करील व असे उशीरा प्राप्त झालेले लखोटे एकत्र वेगळ्या पाकिटात ठेविल.

(३) निवडणूक निर्णय अधिकारी त्यांच्याकडे मतमोजणी सुरु करण्यासाठी निश्चित केलेल्या वेळेपूर्वी प्राप्त होणारे टपाली मतपत्रिकांचे सर्व लखोटे सुरक्षित ठेविल.

१०. टपाली मतपत्रिकांची मतमोजणी :- (१) निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रथमतः टपाली मतपत्रिकांच्या मतमोजणीसाठी खाली नमूद केलेली पध्दती अनुसरिल.

(२) मतमोजणी सुरु करण्यासाठी निश्चित केलेल्या वेळेनंतर प्राप्त झालेला प्रपत्र पीबी-६ मधील कोणताही लखोटा उघडण्यात येणार नाही व त्यामध्ये असलेल्या मतपत्रिकेची मोजणी करण्यात येणार नाही.

(३) विहित कालावधीत प्राप्त झालेले टपाली मतपत्रिका असलेले लखोटे एका पाठोपाठ एक उघडण्यात येतील व प्रत्येक लखोटा उघडल्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रथमतः प्रपत्र पीबी-४ मधील घोषणापत्राची तपासणी करील.

(४) वरील नमूद लखोटा उघडल्यानंतर त्यामध्ये विहित घोषणापत्र न आढळून आल्यास, अथवा त्यावर सही तसेच साक्षांकन नसल्यास, अथवा ते मोठ्या प्रमाणावर सदोष असल्यास, अथवा घोषणापत्रात नमूद केलेला टपाली मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक व नमुना पीबी-५ मधील लखोट्यावर

नमूद केलेल्या टपाली मतपत्रिकेचा अनुक्रमांक यामध्ये फरक असल्यास सदर लखोटा उघडण्यात येणार नाही, आणि त्यावर योग्य तो शेरा लिहून निवडणूक निर्णय अधिकारी त्यामधील मतपत्रिका रद्द करील.

(५) वरीलप्रमाणे शेरा लिहिलेले लखोटे आणि त्यासोबत प्राप्त झालेली घोषणापत्रे प्रपत्र पीबी-६ मधील लखोट्यात परत ठेवण्यात येतील व प्रपत्र पीबी-६ मधील अशा त-हेचे सर्व लखोटे एका वेगळ्या पाकिटात मोहोरबंद करून ठेवण्यात येतील. सदर लखोट्यावर मतदार संघाचे नांव, निवडणुकीचा तपशील, मतमोजणीची तारीख व लखोट्यामध्ये काय ठेवले आहे, त्याचा थोडक्यात तपशील लिहिण्यात येईल.

(६) प्रपत्र पीबी-५ मधील कोणताही लखोटा उघडण्यापूर्वी निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचे मते योग्य असलेली प्रपत्र पीबी-४ मधील सर्व घोषणापत्रे एका वेगळ्या पाकिटात ठेवण्यात येतील व सदर पाकीट मोहोरबंद करण्यात येईल. तसेच त्यावर मतदार संघाचे नांव, निवडणुकीचा तपशील, मतमोजणीची तारीख व लखोट्यामध्ये काय ठेवले आहे, त्याचा थोडक्यात तपशील लिहिण्यात येईल.

(७) वरील पोटनियमातील तरतुदीनुसार आतापर्यंत न उघडण्यात आलेले प्रपत्र पीबी-५ मधील लखोटे एका पाठोपाठ एक उघडण्यात येतील आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी प्रत्येक टपाली मतपत्रिकेची तपासणी करील व त्यावर नोंदविलेल्या मताची वैधता ठरवील.

(८) टपाली मतपत्रिका रद्द ठरविण्यात येईल, जर --

(ए) टपाली मतपत्रिकेवर एखादी अशी खूण करण्यात आली असेल (मत नोंदविण्याच्या खुणेव्यतिरिक्त) ज्यावरून मतदाराची ओळख पटू शकेल, अथवा

(बी) टपाली मतपत्रिकेवर मत नोंदविण्यात आले नसेल, अथवा

(सी) एकापेक्षा जास्त उमेदवारांसमोर मत नोंदविण्यात आले असेल, अथवा

(डी) टपाली मतपत्रिका नकली/बनावट असेल तर, अथवा

(ई) टपाली मतपत्रिकेस इतक्या मोठ्या प्रमाणावर हानी पोहोचली असेल अथवा ती छिन्न-विछिन्न झाली असेल की, ज्यायोगे मतपत्रिका खरी आहे किंवा कसे, हे ओळखता येणार नाही, अथवा

(एफ) निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी टपाली मतपत्रिकेसोबत जो लखोटा पाठविला असेल, त्या लखोट्यात ती परत करण्यात आली नसेल.

परंतु असे की, टपाली मतपत्रिका ग्रामपंचायत निवडणुकीची असल्यास एकापेक्षा जास्त उमेदवारांसमोर मत नोंदविले आहे, या कारणासाठी ती रद्द करण्यात येणार नाही.

(९) टपाली मतपत्रिकेवर अशा रीतीने मत नोंदविले असेल की ज्यायोगे ते कोणत्या उमेदवारास दिले आहे हे ओळखता येत नसेल तर अशी मतपत्रिका रद्द ठरविण्यात येईल.

(१०) टपाली मतपत्रिकेवर नोंदविलेले मत अस्पष्ट असेल अथवा मत नोंदविण्याची खूण एकापेक्षा जास्त वेळा केली असेल व जर त्यावरून मतदाराची कोणत्या उमेदवारास मत देण्याची इच्छा आहे हे पुरेसे स्पष्ट होत असल्यास केवळ त्या कारणासाठी मतपत्रिका रद्द करण्यात येणार नाही.

(११) निवडणूक निर्णय अधिकारी सर्व वैध टपाली मतपत्रिकांवरील मते कोणत्या उमेदवारांना देण्यात आली आहेत त्याची मोजणी करील व त्यांची बेरीज संबंधित निवडणुकीसाठी विहित करण्यात आलेल्या प्रपत्रात नोंदवील व ती जाहीर करील.

(१२) तदनंतर, सर्व वैध टपाली मतपत्रिका आणि अवैध ठरलेल्या टपाली मतपत्रिकांचे वेगवेगळे गट्टे बांधून एका पाकिटात ठेवण्यात यावेत व ते पाकीट निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्या मोहरेने मोहोरबंद करण्यात यावे. सदर पाकिटावर सही करण्याची ज्या उमेदवारांची, निवडणूक प्रतिनिधींची, मतमोजणी प्रतिनिधींची इच्छा असेल त्यांना सहया करण्याची अनुमती देऊन सदर पाकिटावर मतदार संघाचे नांव, निवडणुकीचा तपशील, मतमोजणीची तारीख व पाकिटात काय आहे, त्याचे थोडक्यात विवरण लिहिण्यात येईल.

११. निवडणूक कार्य प्रमाणपत्राच्या आधारे निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आलेल्या लोकसेवकांनी मतदान करणे :-

(१) निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त करण्यात आलेले मतदान केंद्राध्यक्ष, मतदान अधिकारी तसेच अन्य लोकसेवक त्यांचे नांव ज्या मतदार संघाच्या मतदार यादीत समाविष्ट आहे, त्याच मतदार संघात निवडणूक कामावर नियुक्त असल्यास ते ज्या मतदान केंद्रावर नियुक्त आहेत त्याच मतदान केंद्रात मतदान करू शकतात. अशा व्यक्तींना अशा प्रकारे मतदान करावयाचे असल्यास त्यांनी निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे पीबी-२ या प्रपत्रात अर्ज केला पाहिजे आणि निवडणूक निर्णय अधिकारी अशा अर्जदारांना प्रपत्र पीबी-३ मध्ये नियम ३(२) मध्ये नमूद केलेल्या पध्दतीनुसार निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र देतील.

(२) निवडणूक कर्तव्यार्थ नियुक्त केलेल्या ज्या मतदारांना निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र प्रपत्र पीबी-३ मध्ये प्राप्त झालेले आहे, त्यांना ते ज्या मतदान केंद्रावर नियुक्त आहेत, त्याच मतदान केंद्रावर खाली नमूद केलेल्या पध्दतीनुसार मतदान करू देण्यात यावे:-

१. निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतर मतदान केंद्राध्यक्ष यांनी ते सादर करणा-या व्यक्तीची सही निवडणूक कार्य प्रमाणपत्रावर घ्यावी.

२. मतदान केंद्राध्यक्ष चिन्हांकित मतदार यादीच्या शेवटी निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र सादर करणा-या व्यक्तीचे नांव व त्यावरील मतदार यादीतील त्याचा अनुक्रमांक नमूद करतील.

३. मतदान केंद्राध्यक्ष संबंधित व्यक्तीस त्या मतदान केंद्रावरील अन्य मतदाराने ज्या प्रकारे मतदार केले असते त्याच प्रकारे निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र सादर करणा-या व्यक्तीस मतदान करू देईल.

१२. या आदेशात नमूद केलेले सर्व प्रपत्रांचे नमुने अनुसूचीमध्ये दिल्याप्रमाणे असतील.

अनुसूची
प्रपत्र पीबी-१
(पहा नियम ३)

निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना सूचनापत्र

प्रति,

निवडणूक निर्णय अधिकारी,

..... जिल्हा परिषद/पंचायत समिती/ग्रामपंचायत/
महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत निवडणूक

महोदय,

मी, मतदार गट/मतदार गण/प्रभाग
(क्रमांक व नांव असल्यास नमूद करावे) च्या निवडणुकीमध्ये टपालाने
मतदान करू इच्छितो.

माझे नांव मतदार गटाच्या/मतदार
गणाच्या/प्रभागाच्या मतदान केंद्र क्रमांक च्या मतदार यादीत
अ.क्र. वर समाविष्ट आहे.

टपाली मतपत्रिका मला खालील पत्त्यावर कृपया पाठविण्यात यावी :-

.....
.....
.....
.....

स्थळ -

आपला विश्वासू,

दिनांक-.....

.....

प्रपत्र पीबी-२
(पहा नियम ३(२))

निवडणूक कार्य प्रमाणपत्रासाठी अर्ज

प्रति,

निवडणूक निर्णय अधिकारी,
मतदार गट/मतदार गण/प्रभाग क्र. नांव
..... जिल्हा परिषद/पंचायत समिती/
ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत निवडणूक

महोदय,

मी मतदार गटाच्या/मतदार गणाच्या/प्रभागाच्या
निवडणुकीमध्ये व्यक्तिशः मतदान करू इच्छितो.

मला जिल्हा परिषदेच्या/पंचायत
समितीच्या/ग्रामपंचायतीच्या/महानगरपालिकेच्या/नगरपरिषदेच्या/नगर
पंचायतीच्या निवडणुकीमध्ये मतदार गट/मतदार
गण/प्रभागामधील मतदान केंद्र क्रमांक- येथे निवडणूक
कामावर नियुक्त करण्यात आले आहे. तथापि, माझे नांव वरील नमूद
..... मतदार गट/मतदार गण/प्रभाग मधील मतदान केंद्र क्रमांक-
..... च्या मतदार यादीत अनुक्रमांक येथे
समाविष्ट आहे.

मी अशी विनंती करतो की, मला कृपया प्रपत्र पीबी-३ मध्ये
निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र देण्यात यावे, जेणेकरून मला ज्या मतदान केंद्रावर
निवडणूक कामासाठी नियुक्त करण्यात आले आहे, त्या मतदान केंद्रावर मी
मतदान करू शकेन. निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र मला खालील पत्त्यावर
पाठविण्यात यावे.

.....
.....
.....
.....

ठिकाण :-

आपला विश्वासू,

दिनांक:-

.....

प्रपत्र पीबी-३
(पहा नियम ३ (२))
निवडणूक कार्य प्रमाणपत्र

प्रमाणित करण्यात येते की,
श्री..... हे
..... जिल्हा परिषदेच्या/पंचायत
समितीच्या/ग्रामपंचायतीच्या/महानगरपालिकेच्या/नगरपरिषदेच्या/नगर
पंचायतीच्या निवडणुकीतील मतदार गट/मतदार
गणामधील/प्रभागामधील मतदार असून, त्याचा मतदार यादीतील अनुक्रमांक
..... असून, त्यांना निवडणूक कर्तव्यार्थ नेमण्यात आले असल्यामुळे त्यांचा
ज्या मतदान केंद्रामध्ये मतदान करण्याचा हक्क आहे, त्या मतदान केंद्रावर ते
मतदान करण्यास असमर्थ असल्यामुळे त्यांना उपरोक्त नमूद मतदार
गट/मतदार गण/प्रभागामधील मतदान केंद्रापैकी ते ज्या ठिकाणी मतदानाच्या
दिवशी निवडणूक कामावर असतील त्या मतदान केंद्रावर त्यांना मतदान
करण्यासाठी प्राधिकृत करण्यात येत आहे.

ठिकाण

सही

दिनांक-

निवडणूक निर्णय अधिकारी

(ही बाजू जेव्हा मतदार स्वतः सही करू शकत नसेल तेव्हा उपयोगात आणावी.)

मी याद्वारे असे घोषित करतो की, उपरोक्त निवडणुकीतील
..... अनुक्रमांकाची मतपत्रिका ज्यास देण्यात आली आहे,
असा मी मतदार आहे.

दिनांक-

मतदाराच्या वतीने साक्षांकन करणा-या

अधिका-याची सही

मतदाराचा पत्ता

प्रमाणपत्र

मी याद्वारे प्रमाणित करतो की --

- (१) श्री हे माझ्या वैयक्तिक ओळखीचे असून/मला त्यांची ओळख माझ्या वैयक्तिक ओळखीचे श्री..... (ओळख पटवून देणारे) यांनी समाधानकारक रित्या पटवून दिली आहे.
- (२) मतदार अशिक्षित असून, तो स्वतःचे मत स्वतः नोंदवू शकत नाही अथवा घोषणापत्रावर सही करू शकत नाही, याबद्दल माझी खात्री पटली आहे.
- (३) त्यांनी त्यांच्या वतीने मतपत्रिकेवर मत नोंदविण्याची तसेच वरील घोषणापत्रावर सही करण्याची मला विनंती केली आहे, आणि,
- (४) मतपत्रिकेवर मी त्यांच्या वतीने त्यांचे उपस्थितीत त्यांचे इच्छेनुसार मत नोंदविले असून, घोषणापत्रावर त्यांचे उपस्थितीत सही केली आहे.

ओळख पटवून देणारा असल्यास

त्याची सही

पत्ता

.....

साक्षांकन करणा-या अधिका-याची

सही

पदनाम

पत्ता

.....

दिनांक-.....

प्रपत्र पीबी-५
(पहा नियम ५)
(पाकीट-अ)

अ

मतमोजणी पूर्वी उघडू नये.

* जिल्हा परिषद/पंचायत
समिती/ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगरपंचायत मधील
.....मतदार गट/मतदार गण/प्रभागाची
निवडणूक

टपाली मतपत्रिका

अनुक्रमांक-

*निवडणुकीचा योग्य तो तपशील येथे भरावा.

प्रपत्र पीबी-६
(पहा नियम ५)
(पाकीट-ब)

(.....जिल्हा
परिषद/पंचायतसमिती/ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगर
पंचायत निवडणुकीत उपयोगासाठी)

ब

ज्या अधिका-यावर ही टपाली मतपत्रिका पोहोचविण्याची जबाबदारी आहे अथवा ज्या अधिका-यांच्या मार्गदर्शनाखाली ही मतपत्रिका पोहोचती करावयाची आहे त्यांनी ती खालील नमूद पत्त्यावर विनाविलंब पोहोचती करावी.

निवडणूक तात्काळ

टपाली मतपत्रिका

मतदार गट/मतदार गण/प्रभाग क्रमांक-...*

नांव:-.....ची निवडणूक

प्रति,

निवडणूक निर्णय अधिकारी **.....

पाठविणाराची सही

*निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी येथे योग्य त्या मतदार संघाचे नांव नमूद करावे.

**निवडणूक निर्णय अधिकारी यांनी येथे आपला पत्रव्यवहाराचा पूर्ण पत्ता नमूद करावा.

प्रपत्र पीबी-७
(पहा नियम ५)
मतदारांसाठी मार्गदर्शक सूचना
(जिल्हा परिषद/पंचायत
समिती/ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगर
परिषद/नगरपंचायत निवडणुकीमध्ये उपयोगासाठी)

.....जिल्हापरिषद/पंचायत
समिती/ग्रामपंचायत/महानगरपालिका/नगरपरिषद/नगर पंचायत मधील
..... मतदार गट/मतदार गण/प्रभागांची निवडणूक

- सोबत पाठविण्यात येत असलेल्या मतपत्रिकेवर ज्यांची नांवे छापलेली आहेत त्या व्यक्ती वरील निवडणुकीमध्ये मतदार आहेत. ज्या उमेदवारास आपण आपले मत देऊ इच्छिता त्या उमेदवाराच्या नांवासमोर स्पष्ट दिसेल अशी खूण करा. अशी खूण स्पष्ट दिसून यावी, जेणेकरून आपण मत देऊ इच्छिता त्या उमेदवारास मत दिले आहे किंवा कसे, याविषयी शंका घेण्यास वाव राहणार नाही. आपण केलेल्या खुणेवरून कोणत्या उमेदवारास मत दिले आहे हे पुरेसे स्पष्ट होत नसेल तर आपले मत अवैध ठरेल.
- सदर निवडणुकीमध्ये केवळ एकच उमेदवार निवडून द्यावयाचा आहे. कृपया हे लक्षात ठेवा की, आपण फक्त एकच मत देऊ शकता. त्या अनुषंगाने आपण एकापेक्षा जास्त उमेदवारास मत देऊ नये. असे केल्यास आपली मतपत्रिका रद्द करण्यात येईल. परंतु, ग्रामपंचायत निवडणुकीसाठी एकापेक्षा जास्त उमेदवार एका प्रभागातून निवडून द्यावयाचे असतात. यास्तव प्रभागातून जितके उमेदवार निवडून द्यावयाचे आहेत तितकी मते आपण देऊ शकता. तथापि, एका उमेदवारास एकापेक्षा जास्त मते देण्यात येऊ नयेत.
- मतपत्रिकेवर मत देण्यासाठी करावयाच्या खुणेव्यतिरिक्त आपण आपली सही करू नका. कोणताही शब्द लिहू नका अथवा कोणतीही अन्य खूण करू नका.

- ० आपणास सोबत पाठविलेल्या प्रपत्र-४ मधील घोषणापत्रावर राजपत्रित अधिकारी अथवा आपणास नियुक्त केलेल्या मतदान केंद्राच्या केंद्राध्यक्षांच्या उपस्थितीत सही करा.
- ० वरील बाबतीत आपण घोषणापत्र योग्य त्या सक्षम अधिका-याकडे घेऊन जाऊ शकता व तुमची ओळख पटविल्यानंतर व अधिका-याचे त्याविषयी समाधान झाल्यानंतर त्यावर त्यांचे उपस्थितीत सही करू शकता. सदर अधिकारी तुमच्या सहीचे साक्षांकन करून घोषणापत्र तुम्हाला परत करील. तुम्ही तुमची मतपत्रिका साक्षांकन करणा-या अधिका-यास कोणत्याही परिस्थितीत दाखवू नका अथवा तुम्ही कसे मतदान केले हे सांगू नका.
- ० तुम्ही अशिक्षित असल्यामुळे वर नमूद केलेल्या पध्दतीनुसार मतपत्रिकेवर स्वतः खूण करण्यास आणि घोषणापत्रावर सही करण्यास असमर्थ असाल तर तुम्ही वर नमूद केलेल्या सक्षम अधिका-याकडून तुमचे मत नोंदवून घेऊ शकता. तसेच तुमच्या वतीने घोषणापत्रावर त्यांची सही घेऊ शकता. सदर अधिकारी तुमच्या विनंतीनुसार व तुमच्या उपस्थितीत तुमच्या इच्छेनुसार मतपत्रिकेवर खूण करील. तो त्यासंदर्भातील दाखलाही लिहून पूर्ण करील.
- ० तुमचे घोषणापत्र त्यावर सही करून झाल्यानंतर व तुमची सही साक्षांकित करून झाल्यानंतर प्रपत्र-४ मधील सदर घोषणापत्र तसेच 'अ' अशी खूण केलेले लहान पाकीट ज्यामध्ये मतपत्रिका ठेवलेली आहे, हे सर्व 'ब' अशी खूण केलेल्या मोठ्या पाकिटात ठेवा. मोठे पाकीट बंद केल्यानंतर ते निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे पोस्टाने अथवा खास दूतासमवेत पाठवा. 'ब' या पाकिटावर त्यासाठी नेमलेल्या ठिकाणी तुम्हास तुमची पूर्ण सही करावयाची आहे.

सदर पाकीट निवडणूक निर्णय अधिकारी यांचेकडे दिनांक-
 रोजी पूर्वी (वेळ नमूद करावी) पोहोचते
 करण्याची दक्षता घ्यावी.

कृपया खालील बाबींची नोंद घ्यावी:-

(१) वर नमूद केलेल्या पध्दतीनुसार आपण आपले घोषणापत्र साक्षांकित करून घेण्यास अथवा प्रमाभित करून घेण्यास असमर्थ ठरल्यास तुमची मतपत्रिका रद्द करण्यात येईल.

(२) दिनांक-

रोजी

.....वेळेनंतर व त्यानंतर निवडणूक निर्णय अधिकारी यांच्याकडे पोचणा-या पाकिटातील मतांची मतमोजणी करण्यात येणार नाही.

सही/-

य. ल. राजवाडे,
राज्य निवडणूक आयुक्त,
महाराष्ट्र

एएबी८२

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

निवडणूक तात्काळ

क्रमांक-एसईसी/जीईएन/२००९/प्र.क्र.५/का-१०,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, मुंबई:- ४०० ०३२.
दिनांक- १७ जानेवारी, २००२.

प्रति,
आयुक्त,
महानगरपालिका (सर्व)
(बृहन्मुंबई वगळून)

जिल्हाधिकारी(सर्व)
(मुंबई शहर व मुंबई उपनगर वगळून)

विषय:- टपाली मतपत्रिका आदेश- २००९.
संदर्भ:- राज्य निवडणूक आयोगाकडील समक्रमांकाचे
दिनांक- १६/१/२००९ चे आदेश

महोदय,

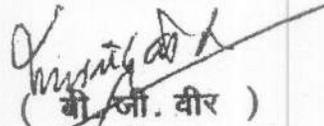
संदर्भाधीन आदेशाद्वारे जिल्हा परिषदा, पंचायत समित्या, ग्रामपंचायती, महानगरपालिका, नगर परिषदा व नगर पंचायती यांच्या निवडणुकांमध्ये टपालाद्वारे मतदान नोंदविण्याची पध्दती विहित करण्यासंबंधातील आदेश काढण्यात आले आहेत.

२. सदर आदेशाच्या नियम क्रमांक-४ मध्ये टपाली मतपत्रिकेचा नमुना कसा असावा, याबद्दल सूचना देण्यात आल्या आहेत. त्यानुसार टपाली मतपत्रिका ही निवडणुकीत वापरल्या जाणा-या मतपत्रिकेसारखीच असेल. तथापि, सदर मतपत्रिकेवर अगदी वरच्या बाजूस "टपाली मतपत्रिका" (Postal Ballot Paper) असे छापलेले असेल, असे नमूद करण्यात आले आहे.

३. काही महानगरपालिका तसेच जिल्हाधिकारी यांच्या कार्यालयाकडून झालेल्या विचारणेच्या अनुषंगाने असे स्पष्ट करण्यात येते की, पोस्टल बॅलॅट पेपरवर फक्त उमेदवारांची नावे छापण्यात यावीत, त्यांच्यासमोर त्यांचे चिन्ह व चिन्हाचे नांव छापण्याची आवश्यकता नाही. यासंदर्भात विधानसभा/लोकसभा निवडणुकीसाठी ज्याप्रमाणे फक्त उमेदवारांची नावे मतपत्रिकेवर छापण्यात येते, तशा मतपत्रिका छापण्यात याव्यात.

राज्य निवडणूक आयुक्तांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(जी. वी. वीर)
सचिव,

राज्य निवडणूक आयोग

जोडपत्र एक
टपाली मतपत्रिका

<p>..... महानगरपालिका/ नगर परिषद /नगर पंचायत सार्वत्रिक/ पोट निवडणूक, प्रभाग/जागा क्र..... टपाली मतपत्रिका</p> <p>मतदार यादीचा भाग क्र..... मतदाराचा अनुक्रमांक</p>
<p>.....महानगरपालिका/नगर परिषद /नगरपंचायत सार्वत्रिक/ पोट निवडणूक, प्रभाग/जागा क्र..... टपाली मतपत्रिका</p>
<p>आवळे श्रीरंग (भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस)</p>
<p>बोरसे चंद्रकांत (भारतीय जनता पक्ष)</p>
<p>चांदेकर मनिषा (भारतीय मार्क्सवादी पार्टी)</p>

टपाली मतपत्रिकेवर तसेच स्थळप्रतीवर अनुक्रमांक ज्याप्रमाणे सोयीचे असेल त्याप्रमाणे पुढील अथवा मागील बाजूस डाव्या बाजूला छापण्यात यावा.